

UNITÁRIUS SZÓSZÉK

Megjelenik negyedévenként. — Előfizetési ára évi 100 Leu.

KIADJA:
AZ EGYETEMES UNITÁRIUS LELKÉSZKÖR

SZERKESZTI:
SIGMOND JÓZSEF,
ódorheiu-i lelkész.



TARTALOM:

	Oldal
Honfoglaló szelidség — <i>Szent-Iványi Sándor</i>	97
Désfalvi Pataki Sándor sírjánál — <i>Székely Tihamér</i>	106
Halotti beszéd Péter Sándor felett — <i>Balázs András</i>	108
Halotti beszéd — <i>Balázs András</i>	111
Halotti beszéd — <i>Balázs András</i>	114
Hűséges lelkipásztor — <i>Kovács Lajos</i>	117
Érdemes tanító sírjánál — <i>Kovács Lajos</i>	119
A Nagyasszony alakja — <i>Kovács Lajos</i>	122
Szerető mostoha anya felett — <i>Kovács Lajos</i>	124
Szenved-e valaki köztetek? — <i>Benczédi Ferenc</i>	127
Halotti beszéd — <i>Balázs András</i>	131
Édesanya felett — <i>Deák Berta</i>	134
Bücsűztató — <i>Péter Sándor</i>	137
Bűnbánati imák karácsony nagyhetére — <i>Nagy Béla</i>	139—157



Honfoglaló szelidség.

(Dobai István felett.)

„Boldogok a szelidek, mert ők örökségül birják a földet.“ Mt. V. 5.

Gyászoló testvéreim! Sok száz éves tapasztalat alapján: az orvos nem operál, a bíró nem törvénykezik olyanokon, akik szívéhez közel állanak, mert a szeretet és az aggodás bizonytalanná tenné a kezüket és az elméjüket, lelkük legmélyéig ható fájdalommal remegtetné meg egész lényüket.

A lelkipásztor nem operál és nem törvénykezik, feladata mégis szinte elbirhatatlanul nehéz, ha olyan koporsó mellett kell beszélnie, melynek lakója nagyon közel állt a szívéhez, amíg élt. Minden temetés fájó, hiszen az élet sok millió szála szakad meg a sirnál, s úgy érezzük, az a sok millió szál mind a mi szivünkéből szakad ki egyszerre, durván és kimélet nélkül.

Mégis a lelkipásztor felemelkedik ilyenkor arra az evangéliumi magaslatra, honnan a végzet már gondviselésnek, az Isten már Atyának, a halál már megváltásnak, üdvözülésnek látszik, s hirdetni tudja a vigasztalás sebet-gyógyító igéit. Amikor azonban nagyon közelállót kell temetnie, a lelkészben is felzokog az ember, a földhöz ragadt, az arasznyi létbe szive mélyéig belegyökerezett ember, a veszteségét önző fájdalomban sirató ember nem bir felemelkedni az evangélium magaslatára, s maga várna inkább vigasztalást, semmint, hogy ő vigasztalhatna másokat. Ilyenkor nincs más menedék, mint fellapozni azt a sok évezredes ősforrást, melyből számolatlan nemzedékek tanulták meg már a vigasztalás magasbavivő útját, nincs más hátra, mint odamenekülni a Bibliához s az örökkévalóság bölcsességének sugárzásába emelni fel emberien földi zokogásunk okát: ezt a döbbenetes ravatalt.

Igy jutunk el mi is most ehez a békességesen csengő igéhez: „Boldogok a szelidek, mert ők örökségül bírják a földet.”

Első pillanatra igen rosszul megválasztottnak tűnik fel ez az ige. Ez az alkalom mintha épen az ellenkezőjét látszanék hirdetni annak, amit ez az ige tanít. E ravatal lakója egyike volt annak a négy jóbarátnak, akik az 1920-as évek elején szinte példabeszéddé vált szeretetben és gondolatközösségben éltek a kolozsvári unitárius Teológián. Baráti kapcsolatuk nem e világ szeretetén épült fel, hanem azoknak az eszméknek közös keresésén, melyek egy szebb világhoz mutathatták volna az utat. Minden vágyukkal jó keresztények és hasznos magyarok kívántak lenni s ez az óhaj összekötötte lelkeiket, még akkor is, amikor az élet szétválasztotta, az eszmeharc néha szembe is állította őket, — barátok maradtak, egymást szerető, egymást megbecsülő barátok, amíg csak éltek. Igen, bármily közel-múlt eseményeiről beszéljünk is, mégis el lehet most már mondani ezt a régiekre használt, bús kifejezést: „amíg csak éltek.” Mert úgy egy évvel ezelőtt elhagyta a földi téreket e négy barát közül az első, épen az, aki „bejárta a kerek világot,” Balázs Ferenc, — alig félévre rá követte őt az az emelkedetten bibliás lélek, akinél keresztényebb unitáriust ez a század nem teremtett, Dr. Iván László, — most pedig itt fekszik ezen a ravatalon Dobai István, négyük között a legönfeláldozóbb, a legszelidebb.

Mintha csak a sors mellberagadna minket, itt maradtakat, hogy fülünkbe ordítsa a kegyetlen tanulságot: „Ez a föld nem a szelideké, nem az eszményekért lelkesülőké, nem a tisztaszívűeké, hanem a tülekedőké, az erőszakosaké, a két könyökkel törtetőké: ez a föld az önzők, hamisak és durvák öröksége!”

Igen, ennek a három szelid lelkü, emelkedett szellemü, jó embernek az időelőtti halála ilyen tanulságokat látszik mondani, — de csak azok számára, akik nem ismerték őket! Azt azonban, aki ismerte őket, itt a Dobai István koporsója mellett, s épen ezen a helyen, ahol, ő annyiszor hirdette volt az evangélium örökkévaló igazságait az elfutó idő határnapjain, azt fölbátorítja ez a szellemi közelség, melyben az elköltözött barátok lelkeinek hazajáró emléke rezdül, fölbátorítja és föllekesíti, hogy hitet tegyen e régi és mégis örök-új örömuzenet mellett: „Boldogok a szelidek, mert ők örökségül bírják a földet.”

A szelidséget az emberek legtöbbször rosszul ítélik meg.

Gyengeségnek, gyávaságnak, közönyösségnek tartják s ezért lesajnálják és értéktelennek mondják. Pedig a szelidség, a keresztényi értelemben vett szelidség Annak volt erénye, példája, tanítása és bizonyágtevése, aki Bethlehemtől a Koponyák-hegyéig a hősiességnek, erős akaratnak, rettenthetetlen elszánnásnak és fáradhatatlan jócselekedetnek olyan útját járta volt végig, amelyet soha semmiféle hőse, Sámsona, Herkulese sem ennek a világnak. Mert ez a jézusiszelidség türelmes az őt ért megpróbáltatások elviselésében, hiszen Isten akaratát látja bennök, — megbocsátó embertársai gonoszságaival szemben, hiszen érzi, hogy a legelvetemültebb kebelben is ott rejtőzik valahol az örökkévaló Atya lelke, — de határozott és meg-nem-alkuvó, amikor magasabb igazság porbatipratását látja, mert tudja, hogy minden igazság Istentől való, Isten ügyéért pedig még magát az életet feláldozni sem túlnagy merészség, mert Isten adja és Ő is veszi azt vissza tetszése szerint.

Óh, Dobai István, te legszelidebb lelkü barát, hányszor láttuk mégis szemeidben a mindig szerető, jóságos fényt hirtelen vészes lobogásu lánggá válni, hányszor hallottuk a mindig simogató, békítő szavakat ajkaidon fékevesztett haragra gyúlni, ha előtted szent eszméket lábbal tiportatni láttál! — A megtestesült türelem szobra voltál mindenkivel szemben, amíg csak magadat ért a sérelem, de ha azt a magasabb világot s annak eszményeit támadta valaki, Te egyszerre átváltottál, szelid lényedről nem is gyanított erővel szálltál szembe a szentségtörőkkel, akkor is, ha azok sokkal hatalmasabbak voltak, mint magad, akkor is, ha a jövőd, boldogulásod, előremeneteled függött tőlük, akkor is, ha ott mindjárt összetiportattál és elvesztél volna!

Óh, nem, az a jézusi szelidség, mely Dobai Istvánt jellemezte, nem volt gyávaság!

Vagy gyengeség lett volna ez a szelidség? A test és a lélek gyengesége, mely percnyi fellobbanásokra ugyan képes, de végigharcolni egy életet nincs ereje? Gyenge lett volna Dobai István? Nem, Gyászoló testvéreim, Dobai István egész élete azt bizonyítja, hogy ő nem volt gyenge.

Élete nem hasonlított a „biborban születettek“-éhez. Élete árvaságban indult, és szegénységben, és ezer nehézség között. Még azok is, akiket szerető és szerethető lelke segítségül szerzett, csak kevéssel járulhattak hozzá boldogulása megalapo-

zásához. Mégis elvégzi a tanítóképzőt, még pedig kiváló érdemjegyekkel. S amikor már kenyér lenne a kezében, kiüt a háború, hogy el hívja őt a halál szérűjére. Akik bajtársai voltak, azt mondják, jó katona volt. Ez a szelid lelkű ember, aki egy bogarat el nem taposott volna, ha útjába került, tudta, hogy mi a kötelessége, amikor egy megörült világ kellő közepén létéért küzdött népe.

Aztán elnémultak az ágyuk, a csatában férfivá érett ifju hazatért, de most sem a biztos megélhetés diplomás kényelmébe, hanem ismét a küzdelmes, anyagi eszközökben is szegény iskola padba. Úgy érezte, épen az embert próbáló lövészárkokban, a halállal szemtől szemben jött rá, hogy lelki és szellemi felkészültsége még nem elég ahhoz, hogy jó keresztény és hasznos magyar legyen. Letette — magán úton — az érettségi vizsgát; aztán beiratkozott a teológiára és az egyetemre — egy időben. Ma már inkább akadnak ifjak, akik ezt a „kettős-főiskolázást“ megpróbálják. Akkor azonban ez még merészen nagy dolognak látszott. Akkor még új volt a kolozsvári román egyetem. Kapuin mi, frissen keresztelt „kisebbségek“, oly félve léptünk át, mintha minden szegeletből kegyetlen veszélyek vigyorogtak volna szembe. S akkor még nagy feladat volt az egyetem nyelve. Közülünk még senki sem tanult négy elemin és nyolc gimnáziumon át román nyelvet és irodalmat, hiszen ez volt a nagy változás után az első év és az első nemzedék. Dobai István mindezzel szembenézett és kettőzött szorgalommal tanult.

Óh, azok a hajdani, kedves „kettős tanulások“! A délután eltelt a magántanulók oktatása közben; akkoriban jó néhányan csak ebből éltünk. Hét óra után jöttek a teológia tárgyai, egészen tíz óráig. Akkor sebtében aludni tért a „kettős tanuló“, mert úgy tanulta, éjfélig a legegészségesebb a pihenés. Éjfélkor azonban felkölttette magát s elbujt valamelyik üres és hideg tanteremben, hogy most már az egyetem tárgyainak tegyen eleget. Óh, kedves éjfél utáni tanulások! Ott ültünk egymással szemben, a könyvek barikádja mögé rejtett lámpa mellett, mert tilos volt már ilyenkor a villanyégetés, s a kegyetlen hidegben ágylepedőbe burkolt lábakkal olvastuk egymásnak felváltva, hangosan, a gonddal kimért, napra, órára felosztott anyagot.

Bizony, akkoriban sok nehézséggel járt a tanulás, de Dobai István nem csüggedt, nem fáradt bele, folytatta ezt a

kettős tanulást, mindaddig, amig csak a politika azt lehetetlené nem tette. Óh, hány jelenet tanuskodik az ő szellemi és testi, igen, testi ereje mellett. Arra a jelenetre gondolok, amikor reggelenként a fáradságtól álmos szemeit kinyitva merítette bele a mosdótál hideg vizbe, hogy az új napra felfrísítse azokat, — arra a jelenetre gondolok, amikor elsétálta inkább a vacsora-időt, csak hogy az így megtakarított pénzből virágolt vehessen annak a lánynak, akit egész életén át hűségesen szeretett, — arra a jelenetre gondolok, mikor az akkoriban bekerült fiatal teológiai tanár iránti szeretetből a kettős tanulás után még hozzákezdünk azoknak a szumirológiai könyveknek az olvasásához, melyeket ő ajánlott nekünk, — óh, ezernyi más jelenetre gondolok, mikor betegségtől, vagy fáradságtól, néha bizony még éhségtől is gyötörtetve, Dobai István még mindig talált magában erőt, hogy vállalt feladatainak megfelelni tudjon, sőt, hogy mások helyett is szeretet-munkát végezzen el, — s amint ezek a jelenetek végigvonulnak szemeim előtt, megingathatatlan hittel vallom, hogy ez az ember, ez a szelid ember, nem volt gyenge, testileg sem volt gyenge, mert másokat megszégyenítő erővel munkált benne az ő hívő, kötelességtudó lelke!

S Dobai István szelidsége közönyösségnek sem nevezhető, s ennek épen a legkevésbé.

Mindenekelőtt versei tanuskodnak mellette ezen a téren. Aki csak egyetlen sorát is elolvasta valaha Dobai Istvánnak, az tudja, hogy ő csupa szív volt, csupa szív, lelkesedésében, szeretetében, még szomorúságában is, csupa szív, olyan tiszta és olyan könnyen túláradó, mint azoké a gyermekeké, akiket rajongásig szeretett. Egyike volt annak a tizenegy fiatal, erdélyi írónak, akik a nagy változás után az első anthológiát kiadták. Az irodalom mindig ihletett, túltelt lelkekből fakad, ha igazán irodalom, az a tizenegy fiatal író azonban még a rendesnél is jobban lobogott. Mit jelentett ezeknek az írás? Nem a dicsőség kergetését, nem a nyomdafesték imádatát, nem anyagi javakat! Egy lelkenütött nemzedék feljajdulása volt az az anthológia, de a feljajdulás több volt, mint fájdalom, az életakárás csatakiáltása remegett benne. Irtak, mert meg akarták mutatni, hogy élnek, s velük és írásaikban, nyelvükben és szellemükben él az a faj is, melyhez elszakithatatlan kötelékekkel hozzáláncolták magukat. Ezekről pedig mindent el lehetett mondani, csak azt ez egyet nem, hogy közönyösek voltak.

S aztán lelkipásztor lett Dobai István. Megpróbáló, hosszantartó betegeskedés után, a reményt azonban soha fel nem adva, lelkipásztor lett, először Homoródujfaluban, azután Vargyason, Ti mondjátok meg, homoródujfalusiak, akik meghajtott fejekkel jöttetek el néhai szeretett papotok temetésére, s ti mondjátok meg, vargyasiak, kik fájdalomban görnyedezve se-reglettétek körül napokon át ezt a ravatalt, ti mondjátok meg, közönyös, hideglelkü, részt vétlen ember volt-e Dobai István!? Járt-e valaki úgy nála, hogy tanácsot, szerető szót, segítséget ne kapott volna? Hívták-e beteghez, akár éjszaka idején is, hogy fel ne ragadta volna kis házi-patikáját s ne vitte volna a test és a lélek gyógyszerét önfeláldozó buzgalommal? Ifjak, tanulók, nem állott-e mellettetek mindig, védelmezve, megsegítve, útbaigazítva titeket, amennyire csak módjában állott? S ti mindnyájan, akik lelkipásztori munkáját figyelhattétek, mondjátok meg, egyletekben, szövetkezetben, szervezetekben és a magán életben nem szórta-e állandóan ezerfelé önmagát, csak hogy minél többet és minél többször munkálja azt az Isten országát, melyet olyan lángoló szavakkal hirdetett? S kérdezzelek-e téged, te hűséges munkatárs, ki a legeszményibben segítettél neki megvalósítani az olyan ritka lelki egységet a belső emberek között, kérdezzelek-e téged, kit a közös munkamezőn túl személyes és mélységes baráti szeretet is kapcsolt hozzá, mióta megismerted, kérdezzelek-e téged, hogy közönyös volt-e Dobai István?! Nem kérdezlek, mert mindennél többet mond nekem az a könnyektől elhomályosult szempár, mely megérkezésemkor reámtekintett, s nem kérdezlek titeket sem újfalusiak és vargyasiak, mert lelkeszi munkát még úgy el nem ismertek, mint ahogyan tanuvallomást teszték ti mélységes bánatotokkal Dobai István mellett.

S akkor sem volt közönyös ez a szelid lelkü ember, amikor faja érdekében kellett kiállania a küzdőtérré. Tudom, hogy itt megjelent román testvéreink nem fognak félreérteni, amikor elmondom, hogy én nem ismerek még egy unitárius lelkeszt, aki oly buzgón, bátran és olyan sikerrel védelmezte volna népét, mint Dobai István. Életében állhattak vele szemben hatóságok, román faju vezető emberek, de most, halála után, bizonyára mindnyájan vallják, aminthogy életében is érezték, hogy Dobai István sohasem ellenük harcolt, sohasem tervezett semmit a román nép és a román állam ellen; hanem csak

saját népe védelmében állt ki mindig, ha ennek szükségét látta. Igen, ez sokszor beteg, mindig szelidlelkü ember felkelt a betegágyról, szembeszállott a nála sokkal hatalmasabbakkal, szólott és tett és félclen nélkül vitázott, ha népének java úgy kívánta. Nem, gyászoló testvéreim, Dobai István szelidlelküése nem közönyösségből fakadt!

„Boldogok a szelidek“, — mondja Jézus. Dehát vajjon boldog volt-e Dobai István? Sok megpróbáltatáson ment át, sokat szenvedett, sokat küzdött, de boldogtalannak én nem láttam soha. Boldognak és háládatosnak viszont annál többször. Ezerszer is hálát adott a mennyei Atyának, hogy árvaságában adott neki nevelőanyát, jó testvéreket, egyedülvalóságában pedig „szerzett neki segítőtársat hozzáillőt“, egy nőt, feleséget, akihez szive legdrágább kincseit, verseit irta, s akit egy életen át talán még a siron túl is, idealizáló, rajongó szerelemmel szeretett.

„Boldogok a szelidek, mert ők örökségül birják a földet“. Mindezekután is lehet-e még hirdetni, hogy a szelidek örökségül birják a földet? Hiszen ravatal mellett állunk s azon épen a legszelidebb lelkek egyike készül eltávozni mindentől, ami földi, kivéve magát a földet, azt a néhány láb sirgödört s azt a néhány köbméternyi földet, melynek ölében örök álomra szenderült. Vagy így birnák talán „örökségül“ a földet Jézus szelidei?

Ez a Jézusi szelidséggel élt lelkipásztor útban van az örökkévalóság földöntuli tájai felé. Ám, ki állithatná csak egy percig is, hogy úgy megy el, mint az esőtelen felhő, hogy nem marad utána, belőle idelent semmi! Többre gondolok, mint kézzel fogható. Többre, mint amennyi fejfa, sirhant, vagy akár ami a legszebben megfogalmazott jegyzőkönyvi elismerés is jelent. Többre gondolok még a Dobai István alapította szervezeteknél is, irásainál is, könyveinél is: arra gondolok, hogy Dobai István it a földön is élni fog — azokban a szivekben, amelyeket gondolatainak, tetteinek szent szelidségével meghódított.

Éleleében nem gyűjtött földi kincseket, ennek a szép, nagy falunak egyetlen barázdája sem az övé a telekkönyv alapján, de minden tagja ennek a népes gyülekezetnek, aki igehirdetéséből valaha épült, minden egyes ember, akit betegségében erősítő szavaival, vagy gyógyító orvosságával fetkeresett, minden egyes lélek, akinek válaszütra tévedt percekben tanács-

csal, útmutatással szolgált, soha elnemmuló emlékezéssel ápolja minden szavát, minden cselekedetét, s tudva vagy tudatlanul Dobai István Jézusi szelidségét hordozza lelkében akárkol is jár. A tiéd ez a falu, Dobai István, a te földed ez a vidék a te örökséged ez a táj, erős elidegeníthetetlen joggal, melyből semmiféle fellebbezés ki nem perelhet, amíg csak az emberek emlékezni tudnak.

„Magasabb egyházi méltóságot“ — ahogy mondani szokták, nem töltött be Dobai István, bár a mi egyházunkban a lelkipásztornál magasabb és szentebb méltóság nincsen. Az egyetemes egyház kormányzásában azonban tényleg nem volt alkalma átfogóbb részt venni. És mégis a fiatal nemzedék úgy emlegeti, mint egy új, hívőbb és hitvallóbb unitarizmus előfutárát. S amerre ez a fiatal nemzedék elhelyezkedik, ahol állásba, szószékre, munkamezőre kerül, ott felcsendülnek újra azok a jézusi elvek, melyek az ő ajkán már többé fel nem csendülnek soha. Ezekből a szivekből semmiféle választás ki nem buktathat téged Dobai István!

Az erdélyi magyarság nagy szervezeteiben nem játszott vezető szerepet, nem is akart, mert tudta, hogy a vallást nem erősíti, hanem gyengíti a politika. Ám az a kitartó, hősiecs harc, melyet népéért folytatott, ismeretes a vezetők előtt, ismeretes minden valamire való, erdélyi magyar előtt. E zivataros korszak történelem-könyvéből semmiféle pályázat ki nem törölhet már, Dobai István!

Igen, a tied ez a föld, Dobai István! Mert mindnyájan elmehetünk, akik a jézusi szeretet és szelidség szent humanizmusát vállaljuk ebben a kardcsörtető, erőszakos világban, mindnyájan elmehetünk temetők hantjai alá, országhatárok száműzetést jelentő kényszer-útján, vagy a mellőzöttek feledésbe vivő úttalan göröngyein, mindnyájan elmehetünk, de ha lélekben alázatos követői próbáltunk lenni a názáreti Jézusnak, engedelmes szolgálói Istennek, s érdeknélküli, jutalomtalan védelmezői fajunknak, akkor is, mikor saját testvéreink sebeztek halálra az érettük folytatott harcban, — akkor, Dobai István, „non omnis moriar,“ nem halunk meg egészen, nem megyünk el egészen, itt marad belőlünk, ami érték, ami áldott, ami szent, ifjú szivekben, tiszta lelkekben élünk, s rajtuk keresztül mienk lez a föld mindörökké!

Most pedig búcsuzzunk el egymástól, te hűségesen jó

barát, te áldott emlékü lelkipásztor, te jézusian szelid talpigférfi, Dobai István. Amit ember embernek adhat, azt te eszményien megadtad nekünk, s amit elköltözötlnek csak juttathat könny, fájdalom, szívünk mélyéből fakadt, remegő gyöttelelem, azt mi a hozzád illő, csendes, halk módon megadjuk neked. Minden hivalkodó búcsuzás nélkül, de szívünk teljes áhítatával imádkozunk érted, imádkozunk ahhoz a mennyei Atyához, aki adott és visszahívott téged az ő szent akarata szerint.

Az örökkévaló igazság mennyei tétein találkozol majd azokkal a régi jó barátokkal, hogy megbeszéljétek az itt félbehagyott vitát. Ti már tudjátok eddig, hogy milyen az az Atya, akiről mi idelent alázattal annyiszor elbeszélgettünk. Ti már tudjátok, milyen az a gondviselés, melynek útait idelent annyiszor fürkésztek hiába. Ti már tudjátok, milyen az a jövő, melyért idelent annyiszor remegtünk, ha népünkről esett a szó. Boldog vagy te, Dobai István, ezerszeresen boldog, mert nemcsak a föld a tied a reád emlékező szivekben, hanem tied az ég is, a mennyország, a beteljesülés, mert te már látod, érzed és tudod a láthatatlan és megfogadhatatlan és megismerhetetlen Istent. Ő áldjon meg, Ő fogadjon magához, s Ő emeljen fel minket is és adjon neked és nekünk örökkévaló békeséget. Amen.

Szent-Iványi Sándor.

Désfalvi Pataky Sándor sirjánál.

(1938. VII. 13.)

Tárva-nyitva volt a kapud... várt a békességnek hajléka és? .. mi mégsem tértünk be veled... eltértünk ide, hol a nyugalom hazájának kapuja nyitva, vár tégedet, mert Ézsaiás szerint (XVI. 9—10. régi szöveg): „a te nyári gyümölcsöd és aratásod felől való víg éneklésed elesett és a te mezőidnek hasznán való vigasságod és örömed megszűnt.“

Nem ezt reméltük, nem így vártuk, nem így akartuk. Régóta várt már az ősi hajlék, az áldással rakott mező keblére, ölelő karjai közé. Te is úgy vágytál látni még egyszer „a földet, mely megadta az ő gyümölcsét, mert megáldott minket az Úr, a mi Istenünk“ ... látni még egyszer s beszélni vele, a mely megtanított oly végtelenül szeretni.

Itt születél. Gyermekkorod játékaik itt töltöttek el örömmel s boldogsággal, az ifjunak reményei s álmái itt nyitak ki kebledben, s aztán... a férfinak elfárasztó munkája után megpihenni ide jöttél s most... örökre megnyugodni is — amikor „a te nyári gyümölcsöd és aratásod felől való víg éneklésed elesett és a te mezőidnek haszna felett való vigasságod és örömed megszűnt“ — ide hoztunk.

Hogy szeretted a földet! Ezt a földet! Őseidnek örökét! Hogy ragaszkodtál annak minden rögéhez! Mily nehéz szíveddel váltál meg egy-egy darabjától! Nem is csuda! Hiszen az tanított meg oly végtelenül szeretni. Szeretni madaraidat, galambjaidat, állataidat, ligetednek, gyümölcsöseidnek fáit, amiket csak nem mind-mind nevükön szólítottál s végül ezeken túl, ezeken felül szeretni az embert, erényeivel és gyarlóságai-val együtt, a te megbocsátó szereteteddel. Pedig hányszor, mennyit bántottak az emberek. A földrengést jelző készülék

érzékenységéhez hasonlóan rezdült lelked és jelezte az igazságtalanságot, méltánytalanságot, szívtelenséget, könyörtelenséget, irigységet, rosszakaratot. Mint a tükör elhomályosodik a legkisebb leheletre is, úgy mutatta meg lelked a bántalmakat. Nemcsak azokat, amelyek téged értek, hanem azokat is, amelyek fajodat, egyházadat s főként az embert érték nem, faj, vallás különbség nélkül. Szeretetet, jóságot vetettél, hogy arasd is azokat... s hányszor kellett látnod, érezned fájó szívvvel a hátlanságot, szeretetlenséget, gyűlölséget. És el nem csüggedtél, alázatos, szelid lélekkel viseltél örömet és bánatot, megpróbáltatást, küzdelmet és sikert. Vidám humorral űzted el körödből a bűnnek, szomorúságnak árnyékát is. Jézusnak Natanaelről mondott szavai találnak reád: „ime egy igaz ember (izraelita), akiben hamisság nem találtatott.“ (Ján. I. 48.) Ime egy egész ember! Egy jó... szeretőszívű ember! Mennyi barátot, tisztelőt szerzett békés, derűs kedélyed, igazságos lelked, békét sugárzó szived. 30 évi közigazgatási hivatalod alatt, 29 község ügyétbaját igazítottad s néped tisztelt, becsült, szeretett minden helyen. Ha elfáradtál, hazajöttél látni a földet, annak áldásában gyönyörködni s az árnyas fák alatt megpihenni, amelyek közül oly sokat te ültettél, oltottál, ápolgattál. Beszéltél az áldással megáldott földdel, madarakkal, állatokkal. Értetted bűvös nyelvűket, ellested szeretetüket, hogy a szeretet bűvös nyelven beszélj hűséges feleséggel, úgy szeretett egyetlen leányoddal, vőddel, unokáiddal, testvéreid gyermekeivel, közeli és távoli rokonaiddal, barátaiddal, ismerőseiddel, alkalmazottaiddal... minden, de minden emberrel, valakit az élet közeledbe hozott. A család, amelynek utolsó férfi tagja voltál, 8 év tized óta állandóan gondoskodott az egyházközség szükségéről, az Úr asztaláról. Szent örökségképen te is gyönyörűséges mezőidnek mindennapi kenyerét mennyei kenyérként, ama hegy venyigéjének borát a hálaadás poharában minden alkalommal az emlékezet asztalára tetted, hogy ezek a jelek emlékeztessék az embert. hogy ne csak azokra nézzünk, amelyek földből valók, testiek, anyagiak, múlandók, hanem azokra is, amelyek égiek, lelkiek, eszményiek, örökkévalók. Az a szeretet, amely eképpen cselekedett, hadd folytatódjék szent örökségként leányodban, unokáidban tovább, éltetve, emlékeztetve őket s mindazokat, kik az emlékezet jeleit veszik, istenországára, annak békéjére, igazságára, szeretetére.

69 év végződött el. Lengő, sarló alá hajlott buzával gazdagon megáldott mezőkön keresztül hoztunk e nyitott sirhoz, ide a hűs fák alá, ahová kívánkoztál, a nagypapa, nagyanya, rég elhunyt testvér közé megnyugodni. A fájdalmas szívek, a könnyező szemek, a bánatos arcok, gazdagok és szegények az igaz, a jó, az alázatos, irgalmas szerető szívü emberről beszélnek. Azt rebegik, azt suttogják árnyas fák suttogásával, madarak dalával „elvégezted munkádat és jól végezted el, legyen érte a bér itt édes nyugalom, ott fönn örök babér“.

Imádkozzunk.

Jó Isten, életnek és halálnak Ura! közel vagy mihozzánk a nyitott sir szélénél, amidőn könnyes szemeinken keresztül tekintünk szent egeid felé s kérjük vigasztalásodat. Köszönjük, hogy őt adtad áldásul övéinek, minékünk. Nyugtasd meg az elfáradt igaz embert. Emléke hadd járjon vissza erősíteni, vigasztalni, bátorítani édes övéit. Enyhítsd a gyászt. Erősítsd hitünket. Uram, Tőled szálljon szívünkre béke, enyhület, megnyugvás . . . Mi Atyánk . . .

Isten vigasztaló lelke lebegjen közöttünk, áldja meg, szentelje meg e porokat, vigasztalja meg bánatos lelkünket. Nyugodj békében!

Isten veled, Isten velünk! Ámen.

Székely Tihamér.

Halotti beszéd.

Péter Sándor felett.

Halotti gyülekezet, Testvéreim!

Csendesen elhunyt testvérünk és barátunk írásban és szóban kifejezett kívánsága, valamint 30 éves meghitt, bizodalmas barátságunk helyezte gyengülő vállaimra azt a szomorú kötelességet, hogy koporsójánál erőtelen szavaimmal, fájó lelkemmel szóljak és tolmácsa legyek az ő szép életének.

Néhány héttel ezelőtt írta: készen vagyok . . . lelkem szererint kibékülve mindenkivel . . . Lelkem az örökkévalóság ka-

pujában áll és várja a behívó szót. Szomorú levél, még szomorubb valóság. A szó elhangzott: *menj be a te Uradnak örömére...*

A szenvedések útja véget ért...

A mindig nemesen érző szív dobogása megszűnt... Az örökké viharzó, tusakodó lélek elcsendesült... A vidámságot és derüt a mulandóság angyala lesimitotta a kedvet, barátságot, bizalmat keltő arcra. A megnyugvás szelid szárnyán jött a golgotai szó: *elvégeztetett...*

És bevégződött egy élet... és milyen szép élet! Sokan nem ismerték, némelyek félreértették és csak keveseknek jutott az a szerencse, hogy belássanak e szép élet mélyébe. Azon kevesek közé számítom magamat, kik ez élet szépségeibe bepillantottak. 30 esztendőnek meg nem hűlt barátsága tesz bizonyosságot szavaim mellett.

Én láttam, hogy mint a próféta, Esaiás, *erős szívvel törekedett keresni és cselekedni az Úr törvényeit és tanítani ítéleteit.* (VII. 10.)

Azok közé tartozott, kiknél az Istenre gondolás a legszebb költészet, a lélek megtisztulása, a kinek Isten a szép, jó és tökéletes, kire, ha csak rágondolunk is, boldogság árasztja el lelkünket.

A gondokon és nélkülözéseken felnőtt székely fiú az édes anyatejjel szívta magába fajunknak nemes erényeit: az igazi faji öntudatot és az Istenbe vetett mélységes hitet.

Bátor és erős volt nemzeti érzelmeiben, megingathatatlan hozzáfűzött reményeiben... küzdelmes életében *Isten ígéje volt ösvényének világa s életének szövétneke.* A zsoltáriró szerint *megesküdött és megállott Isten igazságainak törvényében* (119. Zs. 105—106.)

E két kincset vitte az élet küzdőterére s mert erős volt mind a kettőben: tövisek vérezték meg szívét, csalódások keserítették meg életét, de sohase csüggedt, mert hatalmas erő lakozott lelkében: a türelem, Isten országának szépsége — melyet kebelében hordozott — sebeit begyógyította, csalódásait megvigasztalta s boldogan vallotta: *igám gyönyörűséges, terhem könnyü...* (Máthé XI. 30)...

E kincsei tették tudóssá és bölccsé, kihez mint egy orákulumhoz, mint egy élő lexikonhoz, mindig bizalommal és reménységgel mentünk, ha tudás vágyunk kielégítésre szomjazott...

Régmult nagy időknek történelmet író hőseiről, meleg szívű asszonyairól hőskölteményeket tudott... Sokunk előtt elrejtett történelmi titkokról szent lelkesedéssel beszélt. Bérces kis házáknak minden szépségét lelkében hordta, minden illatos virágját, minden zizegő fűszálát, susogó lombját ismerte, melyek mind életet illatoztak feléje.

Sokat üldözött, még többet szenvedett és küzdött anyaszentegyházunk gyönyörű történelme tanította meg, hogy *a hit megtart, a hit szava megvigasztal s megkönnyíti lelkünk terhét* és a hit emel a jó cselekedetek áldott magaslatára.

Nagy és körültekintő bölcsességgel, szigorú takarékossgal beosztott életének összegyűjtött javait odatette az áldozatkész-ség oltárára Jézus szavaival: *példát adtam nektek, hogy ti is úgy cselekedjete...*

Megmutatta nemes szívét, mely mindvégig a jó cselekedetek apró igazgyöngyének összetétele volt. *Szívének jóságában hordta koronáját — és bizonyos, hogy keresztjét is.*

Ez a jóság adta meg lelkének békéjét, csendjét és harmóniáját.

Én úgy láttam és ő úgy mondotta, hogy szép volt az ő élete. Szép volt, mikor annak a jóságos édesanyának ölében szendergett, mikor gondtalan gyermekjátékait játszotta, mikor nélkülözések között gyűjtötte a tudomány kincseit, mikor mély-séges hittel és vallásos buzgósággal hirdette Istennek ígését, mikor a történelem minden szépségében gyönyörködött mélyen érző lelke boldog családi tűzhely mellett és magasztosan szép volt, mikor hitét jó cselekedetekkel erősítette... És szép volt, a mikor *nevetés közben is fájt a szive*, mert talán épen ezek a pillanatok váltották ki lelkének legszebb gondolatait, szívének legnemesebb érzelmeit, — mint a vérző testű kagyló iz-zadja a legértékesebb drága gyöngyöket...

Ez az élet véget ért, a szemfedő elborítja, a koporsó ma-gába zárja szemeink elől örökre... Csak emlékezete marad itt velünk és örök lesz emléke az igaznak... És véget ért 30 éves meleg barátságunk is. Nekem is csak emléke marad.

Égi vigasz szálljon az egyedül, árván maradt özvegyre, enyhület a rokoni szivekre, békesség lelkének szeretteire!...

Isten veled! Isten velünk! Ámen.

Halotti beszéd.

Márk, V. 34. „Leányom, a te hited megtartott tégedet; Eredj el békével és gyógyulj meg“.

Mélységes jelentősége van ez igéknek. Az igazi hitnek ereje van e jézusi szavakban. Az van kifejezve bennük, hogy a hit a legnehezebb körülmények között is megtart és boldogít. A kinek ez a drága kincse meg van, az sohase csügged el, mert annak ereje mindig megújul. A hit az örömet megszenteli, a bánatot megvigasztalja, a csüggedő szivekbe új reménységet önt, a lélek terhét megkönnyíti. Ezért mondja a koszoszorus költő is:

„... Drága kincs a hit
Tűrni és remélni megtanít“.

Akiről szó van a felolvasott igékben: az evangéliumi nőnek is drága kincse volt a hit. — Hosszu éveken át hordozta testében a betegséget, lelkében a fájdalmat és kereste mindkettőre a gyógyító balzsamot. S mikor meghallotta Jézus csodálatos cselekedeteit, értesült lelki erejéről: úgy érezte magában, hogyha csak ruhája szélét érintheti is: meggyógyul. És fölkereste Jézust. Mikor szembe nézett vele a Megváltó, akkor mondotta ez igéket arra a mélységes hitre, mely az evangéliumi nő lelkéből sugárzott: a te hited megtartott téged. — Boldogító örömmel olvassuk az evangéliumból, hogy meggyógyult és lelki békével távozott. A hit ereje csodákat művel.

Úgy érzem, hogy e mélységes hit volt meg e szomorú koporsó lakójában is. Mi hihettünk és gondolhattunk felőle bármit, de ő boldog volt lelkében az ő hitével, mely vezérelte cselekedeteiben, életmódjában és sokszor különös magatartásában.

Ez a csodálatos hit váltotta ki lelkéből azt a bámulatos ragaszkodást, mellyel e föld és ennek minden göröngye iránt viseltetett; ez váltotta ki azt a mindig csak erősödő szeretetet, mellyel e népet körülölelte még akkor is, mikor az emberi gyarlóság nehéz megjegyzésekkel illette sokszor különös gondolkozásáért és életmódjáért.

Szerette ezt a földet — csodálatos szeretetet mutatott e

föld iránt. Itt játszotta gyermekjátékait, itt álmodta végig ifjóságának színes álmait, itt erősödtek reménységének szárnyai, S ha el is sodorta innen az élet árja, mikor kettétört az öreg szüle kezében a kenyér botja: ismét idejött, szive-lelke visszahozta azok közé, akikkel együtt játszadozott és együtt álmodott

Egész mélységéig élte át a költő szavát: „Itt élned, halnod kell“, hiába húzta a testvéri szeretet meleg, családi fészekbe, ő csak itt volt boldog.

Szomorúság tölti meg lelkünket, mikor látjuk, hogy sokan mily könnyen feledkeznek meg az édes szülőföldről egy nagyobbacska kenyérért, de felemelő érzés árad szét lelkünkben, mikor az isteni gondviselés ily szép példában mutatja, hogy miként lehet és kell szegénységben és nyomorúságban is ragaszkodni ahoz a földhöz, melyhez gyermek és ifjúkori emlékeink fűznek.

Szerette ezt a földet és ezen a földön szerette a virágokat, mezőknek füveit, növényeit. Ismerte a határ minden részét; tudta melyik időszaknak virága, növénye, gyümölcse, terménye hol, mikor él a határ melyik részén található. Ő hozta a tavasznak első, az ősznek utolsó nyiló virágát és ezzel sok örömet szerzett az ő jó embereinek. Mint fognak tavasz jöttével csodálkozni a nyiló kis virágok, hogy nem látják maguk körében, akire mindig szeretettel vártak . . . Ismét jön a költő szava ajakunkra: „ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet“ . . .

Szerette az állatokat; azokat gondozta, ápolta simogatta, sokszor önmagát megtagadva hordta számukra az életet; miközben saját magáét fogyasztotta . . .

Tavasszal a mezők virágai között együtt énekelt a dalos pacsirtával, nyáron az erdők sűrűjében az éneklő madarakkal és boldog volt, ha azoknak szavát hallhatta, ha azoknak éneke mellett a természet kebelén barangolhatott és békén pihenhelett.

Szerette az embereket, a kiket mind ismert, a kiknek örömeiben és bánatukban osztozott. Még gyarlóságaikban is szerette.

Mekkora szeretet lakozott benne s mégis mily mostoha volt sorsa e földön!

Bölcsője ott ringott egy boldog mesteri lakásban és korporsója ott ölelte magába a kórház hideg halottas házában . . .

Boldog gyermekkorát ott játszotta, ifjúságát ott álmodta végig a templom körében, hol a hit, remény és szeretet szü-

letik és erősödik az emberi kebelben... Reményei korán tova szálltak; hite s szeretete koporsójáig kísérte. Hite megtartotta, szeretete boldogította...

Mi talán különösnek tartottuk és cselekedetein elgondolkoztunk és csak most látjuk, hogy neki volt igaza, mikor a tiszta örömet és boldogságot ott kereste az örök szép természet kebelén a virágok, fűvek, fák, növények és állatok között. Ezekben sohase csalódott. A kik társas életet szeretünk élni — Istenem! — hányszor csalódunk! Ő nem csalódott, mert a természet szépségei szeretetet, melegséget, sorssal való megelégedést sugároztak feléje s közelebb emelték Istenhez...

Csak egyszer, csak egyetlenegyszer és akkor is már későn bízta magát az emberre s hideg koporsó lett vetett ágya...

Egy érdekes élet véghatárpontjánál állunk. A sors által nehéz úton vezetett élet végállomása e koporsó.

A mit nem akart soha elveszíteni, a mi után mindig vágyott: megnyerte e földön való pihenést, az övéinek körében való csendes nyugalmat. Lelke az örökkévalóság hazájába szállt, porrészeit átadjuk az édes anyaföldnek.

Köszöni a közelben és távolban élő testvéreknek és hozzátartozóiknak a szeretetet, gyöngédséget, nagylelkűséget, mellyel vele szemben viseltettek.

Köszöni azt az áldozatot, melyet jó rokonai hoztak betegágya és koporsója mellett.

Köszöni a jó embereknek pártfogását, támogatását és sok jó cselekedetét.

Az ég áldása szálljon a gyülekezetre!

S í r n á l.

Az ősznek hervadó virágaival elhervadtál; az ősznek hulló leveleivel az élet fájáról lehullottál. Meggyógyultál. Békességgel eltávoztál. Hited megtartott, szereteted boldogított.

Az a föld ölelt keblébe, melyhez úgy ragaszkodtál és a melynek minden rögét ismerted. Sírodon mezei virágok fognak nyílni, melyeknek illata előtted mindig kedves volt és gazdag színvilágukban gyönyörködtél. Az égnek dalos madarai fognak poraid felett hymnust zengeni, melyeknek kedves dalát életedben erdőn-mezőn annyit hallgattad. Ezeknek társaságában voltál boldog itt e földön; ezeknek körében légy boldog álmaidban.

Isten veled! Isten velünk! Ámen.

Balázs András.

Halotti beszéd.

(Egyed János felett)

Jób, XVI. 23. Lelkem meghanyatlott,
napjaim elfogytak, vár rám a sír.

Ker. halotti gyülekezet! Sietek kijelenteni, hogy a felolvasott igék E. I.afia előttem tett vallomásának kifejezései s én csak az ezeknek megfelelő szavakat kerestem meg Jób pátriárka könyvében. „Lelkem meghanyatlott, napjaim elfogytak, vár rám a sír“. Lélekbe markoló szavak. Sorsokat, életeket állítanak előnkbe. Koporsóban nyugvó afiának is sorsát és életét jellemzik. Ha csak úgy egyszerűen elmondom is ez igéket: mindnyájatok előtt ott áll a még nem is oly rég erős ember, kinek azonban a sors, az élet mostohaságai miatt lelke meghanyatlott és kezdte elveszíteni reménységét, lecsüggesztett fővel, szomorú szívvel járt az élet útján; előtetek áll a levert, nyugtalan tekintetű férfiú, kinek erőit megtörte, napjait megrövidítette a váratlanul jött nehéz betegség, a melyre nem volt gyógyító balzsam e földön és ő maga is látta, érezte, hogy vár rá a sír.

Ezelőtt pár nappal mondotta nekem: mindennel leszámoltam, érzem: itt az utolsó óra. És könnybe lábbadtak már akkor megtört szemei. Én is láttam, hogy itt a vég. Láttam az elszáradt, beesett arcról, a szomjuhozó ajkáról, a színtelenné lett könnyes szemekről és már tudtam, hogy vár rá a sír.

Négyszer láttam a szomorúság könnyeit az erős, sok vihart kiállott férfiú szemében.

Először ezelőtt kilenc évvel, mikor a nemes szívű, szerető lelkű Judith asszonyt temettük.

Másodszor az ősszel, mikor a bús egyedüllét szomorúságát panaszozza s valami kimondhatatlan benső meleg érzéssel reménykedett és járta egyedül a mező barázdáit, fogta egyedül az eke szarvát és vetette a jövő drága magvait. Talán már akkor lelkében csengetett a próféta szava: „*Vetsz, de nem aratsz!*“ Lám eljött az aratás ideje, sarló alá hajlott az aranykalász és még meg se láthatta barázdáin a dús gabonát. Lehet-e ennél fájóbb érzés egy szántó-velő emberre nézve?! Nem állhatott meg verejtékkal, gonddal, az egyedüllét száraz kenyerével megművelt földje végén és nem simogathatta meg azo-

kat az arany kalászokat, melyek az életet jelentik mindenki számára és nem mondhatta el: a jó Isten fáradságos munkámnak bőséges jutalmát adta.

Harmadszor akkor voltak tele szemei nehéz könnyekkel, mikor remegő kebelrel készült, hogy operáltassa magát és eljött hozzám búcsúzni. S miből állott a búcsuja? Remegő ajakból és aláhulló sűrű könnycseppekből... Épen május volt. A természet a maga gazdag színpompájában állott, mindenütt újulás, élet, duzzadó erő és boldog reménység és ő roskadozó térdekkel, csüggedező reménységgel tette reszkető kezét a korház hideg kilincsére...

És utoljára pár nappal ezelőtt még egyszer láttam könnybe-lábadt szemeit... könnyeiben már az örökkévalóság szépsége ragyogott felém...

Ezekért hanyatlott meg az ő lelke... Összetörték a nagy csalódások, a benső fájdalmak, a viharzó érzések és az embereknek, a világnak rajta függő tekintete.

Ezek fagyasztották el erőit, sorvasztották izmait és sietették az időt a véghatár ponthoz.

A legerősebb embert is porbasújtja, összetöri a testi-lelki szenvedés... és mosolygó arccal vár reá a sír szélén a múlandóság angyala...

Immár üres lett egészen a hajlék... Még csak az sincs, akire nevét hagyhatta volna... Először elment belőle az öröm, a boldogság, azután elment az egészség és most megy a fájdalom és szenvedés embere az ő meghanyatlott lelkével és elfogyott napjaival...

Nem volt rossz ember...

1922. márc. 27-én írt nekem egy megleghangú, jó reménységet nyújtó levelet, a mely egyszerűségénél és melegségénél fogva úgy megragadta lelkemet és aztán az első találkozás óta valami belső erő úgy összekötött vele. Ő is ragaszkodott hozzám. Sok sóhajtasát felfogtam, nehéz helyzetét megértettem. Sok benső érzését, gondolatát, titkát elmondta, keserűségeit elsírta s nálam mindig megértő kebelre, megnyugtató szóra s vigasztaló reménységre talált.

Ő volt itt az első megyebirám. Vallásos ember volt, hűséges templomjáró. Ragaszkodott az ősi szent Sionhoz, mely elődeinek is vallásos buzgóságát hirdette. Figyelmes és körültekintő előljáró volt. Tisztelte és becsülte a belső embereket

és azoknak munkáját értékelte. Tiszteletének és becsülésének jelei voltak azok a súlyos kérések, melyeket ilyenkor hozott a belső emberek csűrébe.

A társas életnek nélkülözhetetlen tagja volt. Egészséges humorával, mindig találó mondásaival embertársainak sok vidám és kellemes órát szerzett. Mikor csordulatig volt szive keserűséggel, akkor is mosolyra tudta nyitani az ajkukat. Sokszor teljesedett be rajta, hogy *„nevetés közben is fáj az embernek szive.”*

De az utóbbi hetekben, a komoly órák rohamos közeledtével, a derű, a vidámság helyét az aggódó komolyság, a nevetés helyét a fájó tekintet váltotta fel, mert a szenvedések küzdelmei között már érezte, hogy vár rá a sír.

A társadalomban mindenütt kivette részét a munkából: ott látjuk a község, egyház, birtokosság, szövetkezetek ügyeinek intézésénél. Használható ember volt mindenütt. Gyűléseinknek éltető lelke volt. Egy-egy közbeszólásával, humoros példázataival, a viharzó szenvedélyeket is mindig lecsendesítette...

A földi javak mellett a megpróbáltatásokból is bőven jutott számára. Türelemmel hordozta. A bölcs patriárkával azt mondotta: *„ha a jót elvettük Istentől, a rosszat ne vennénk-e el.”*

Szép és boldog életet tervezett annak idején. Háború, betegség, temetés boldog életének útját állta, terveit keresztül húzta, előhaladásában megakadályozta... Egyedül maradt az élet gondjaival.

Megtört szivének még ép darabkáit ismét összeszedte s még egyszer újra kezdte az életét... És aztán...

Ember tervez, Isten végez. A belső fájdalmak, gondterhes napok, az egyedül maradottság szomorú érzete a szív épen maradt darabkáit is összetörték, a testet elsorvasztották, az életet megrövidítették és lelke meghanyatlott, erői elfogytak és most vár rá a sír.

Hát ilyen az élet afiai! Mit ér a földi kincs, az anyagi jóllét, a sok barázda, a messzekiterjedt birtok: a mulandóság angyalát egyik se és az egész se rántja el kiszemelt áldozatának ágyától.

Mondhatjuk, hogy mindazoknak birtokában koporsóban nyugvó barátunk életében kevés igazán tiszta örömet és boldogságot látunk.

Most már megtalálta az elveszithetetlen örök boldogságot

ama szebb hazában, hova kibékült lelke hitünk szerint távozott.

Végig simított rajta a halál angyala s arcán a gondterhes barázdák elmultak, elsimultak, az aggódva reménykedő szemek örökre lezárultak, a sokszor mosolygó ajkak összecsukódtak és egy élet megszűnt . . .

Társadalmi és egyházi életünknek egy értékes, érdekes és jellegzetes alakja evez a lefedett hajóban a mulandóság partjairól az örökkévalóság vizei felé . . .

Még csak egy búcsú szó s aztán indulhatsz útadra. Lelked számára nyitva a menny, porrészedet várja a sír . . . Jertek, búcsúzzatok.

Balázs András.

A hűséges lelkipásztor.

(József Lajos lelkész, tb. esperes sirjánál.)

Midőn megállok a sír szélén, honnan a szerető szivek búcsút szoktak inteni elköltözött szeretteiknek; midőn a háromszéki unitárius egyházkör belső emberei, az egyházközségek népe, az egyházkör összesége nevében szólni akarok J. L.-nak, a pályáját elvégzett lelkésznek és tb. esperesnek a koporsója mellett, talán nem kell különösebb módon hangoztatnom, hogy kartársainak és barátainak a szívét hasonló érzelmek foglalják el, mint a gyászoló családot s a pásztor nélkül maradt nyáját. Vesztesnek érezzük magunkat mindannyian, aminek a fájdalma reánehazedik a lelkünkre.

Nemcsak a családnak volt feje és koronája, példát mutatva, hogy miként lehet az embernek egyetértésben és szeretetben boldogítani az övéit és összetartani a családot; nemcsak gyülekezetének volt buzgó és hűséges lelkipásztora, minden szavával és cselekedetével, egész magatartásával hirdelve, hogy „az emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak”; nemcsak az egyházkörnek volt szinte másfél évtizeden keresztül kötelelességtudó vezére, esperese; nemcsak szolgálatában volt természetszerűleg a lelkek építője és vigasztalója, hitünknek meggyőződéses szó-

szólója, a szabadelvű és felvilágosult vallásos gondolkodásnak a hirdetője, sokszor nagy lelki erővel bizonyítva, hogy „az én igám terhes, de gyönyörűsége,“ — hanem egyenes gondolkodásával, jellemes magatartásával, tiszta ítéletével és a közügyek iránt való állandó érdeklődésével az egyház keretein túl, a társadalomban és fájának az életében is tekintélyt vívott ki és vezető szerepet biztosított a maga számára.

Porrészei még itt vannak, nagyszámu résztvevő gyülekezettől körülvéve, de lelke már a mennyei Atya előtt áll, számot adva, hogy a munkát elvégezte s méltán ismételve a Jézus szavait: „Atyám, én dicsőítettelek téged a földön, dicsőíts meg te is engemet temagadnál“.

Óh mintha a Jelenések könyvének írója által rajzolt kép is megelevenednék lelkem előtt s hallanám amint a megdicsőült lélek mondja: „az ajtó előtt állok és zörgetek.“ S mig sírja mellett a lesujtott család fájdalmasan zokogja: „leesett a mi fejünknek a koronája“, addig lelkem magasra néz, messzebb lát, látja a mennyei Atya mosolygó arcát s hallja a szavait: „jól vagyon jó és hű szolgám, a kevesen hű voltál, többre bízlak ezután“.

Látom, hogy mig a gyülekezet népe megkönnyezi hűséges pásztorának távozását s barátainak és tisztelőinek sokasága meghatva áll a nyitott sír körül, addig a népével összeforrt vezér a lelkekben ittmaradt emlékeken keresztül a halálban is a Jézus szellemében beszél: „tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok s leszen nyugodalmatok, győzedelmetek“.

Kartársai és barátai megrendülve gondolunk arra, hogy aki 44 esztendőn át lelke teljességéből hirdette az igét, annak ajka örökre elnémult. De mintha az ő ismerős hangja most is biztatva szólna hozzánk: aki hivatása teljesítésében és egyháza szolgálatában, hite erejében és az igazság őszinte keresésében, az embertársaiért való tevékenységben és a fajához való nagy ragaszkodásban mindvégig megáll, megtartatik; megtartatik és élni fog örökké.

Köszönjük a biztatást haló poraidban is, eltávozott kartársunk. A háromszéki egyházkör történetében s a szerető szívek mélyén megmarad és élni fog emléked. A jó Isten nyújtson vigasztalást a tieidnek és mindnyájunknak. Nyugodjál békében. Ámen.

Kovács Lajos,
esperes.